

Doc. Dr. Algirdo Jakubčionio Išvadų “Lietuvos okupavimas, aneksija ir sovietizacija” recenzija

Šis darbas skirtas aktualiai ir plačiai temai, kuri domina ne vien istorikus, bet taip pat didelę dalį lietuvių visuomenės. Autorius nekėlė sau tikslo išsamiai, su visomis detalėmis išdėstyti problemas, o pateikė savotišką konspektą – visapusiškai apmastytas ir pasvertas išvadas. Jos pagrįstos gausiai panaudotais dokumentiniais šaltiniais, amžininkų atsiminimais, istorikų tyrinėjimais. Dalis oficialių bei pusiau oficialių dokumentų, laikraštinės 1940 m. informacijos bei atsiminimų pateikta kruopščiai surinktuose prieduose. Manau, jog doc.dr. A.Jakubčionio darbas galėtų būti Naujausių laikų Lietuvos istorijos atitinkamų skyriumi, t.y. įjungtas į vadovėlių praktiškai be pakeitimų. Tekstas aiškus, logiškas, apibendrinimai pagrįsti, jeigu nėra tvirtai nustatytų faktų, pateikiami įvairūs variantai. Pvz. 18 psl. Apie Lietuvos gyventojų dalyvavimą rinkimuose į “liaudies seimą” 1940 m. liepos 14 – 15 d. Teigiama tai, jog autorius skiria aneksijos ir okupacijos sąvokas, kurios kai kurių dabartinių politikų konjunktūriniais sumetimais painiojamos, tiksliau “aneksijos” sąvoką vengiamą naudoti, paliekant vieną “okupacijos” terminą. Darbas tvarkingas, jame beveik nepasitaiko korektūros klaidų. Tačiau reikėtų nurodyti keletą abejotinų teiginių. Pvz.: 4 ir 5 psl. Rašoma, jog “demokratiškos šalių akyse Lietuva tapo kraštu, susisaisčiusiu su Sovietų Sąjunga”, “demokratiškos šalių dėmesys buvo sutelktas į Prancūziją”, bet ir vienu ir kitu atveju tai lietė ne tik demokratines šalis, išskyrus, suprantama, TSRS. 10 psl. Netinka terminas “kelioms dienoms”, o 19 psl. “po kelių dienų”. 15 psl. Reikėtų patikslinti apie kokią konstituciją kalbama, 16 psl. Abejotinas teiginys, kad 1940 m. liepos 1 d. J.Paleckis buvo LKP CK nariu. Paminėti netikslumai yra smulkūs, jie iškart gali būti pataisyti. Norėčiau iškelti vieną šiek tiek labiau kontraversyvią problemą. Prieduose, kurie visi vadinami “Dokumentai” (kas ne visiškai tikslu), būtent Nr. 24 ir Nr. 25 liudininkų atsiminimai skelbti nacistinių kolaborantų parengtame “Lietuvių archyvo” 3 – ajame tome atrodo labai jau tendencingi: tarsi beveik visi rinkėjai ėjo balsuoti tik iš baimės, išskyrus žydus, “žydukai, kurie tempte atitemptavo balsuoti žmones” ir panašiai. Minėtuose atsiminimuose išpučiamas lietuvių sąmoningas nenoras balsuoti ir ryškus priešiškas žydams, kuris 1940 m. liepos viduryje vargu ar galėjo toks būti. Nelabai patikimi ir kelis kartus išvertusio kailį Liudo Dovydeno liudijimai, pateikti 25 – am priede. Suprantama, pastarosios pastabos neįpareigoja autoriaus pašalinti iš priedų tokius atsiminimus, tačiau gal būt verta apie tai pagalvoti.

Visos pastabos nekeičia teigiamo doc.dr. A.Jakubčionio Išvadų įvertinimo, jo privalumai nekvestionuoti.